

Antikkens superhelte – middelalderens Avengers

Af Janus Møller Jensen

I Dronninglund kirke i Vendsyssel er malet en serie kalkmalerier, der viser verdenshistoriens største helte. Billederne er udført af det såkaldte Sæbyværksted, som har udsmykket en række danske kirker, i begyndelsen af 1500-tallet. De Ni Helte, som de kaldes, består af tre helte fra hver tre forskellige perioder: Antikken, Det Gamle Testaments tid og nyere tid, dvs. i vores optik middelalderen. Fra antikken var det Hektor, Alexander den Store og Julius Cæsar. Fra Det Gamle Testamente Josva, Kong David og Judas Makkabæus. Fra middelalderen: Kong Arthur, Karl den Store og Godfred af Bouillon. Nogle af navnene vil sikkert være genkendelige for nogen, mens andre måske er mere ukendte i nutiden. Men hvad laver de i Dronninglund, hvorfor er de sammen i et team og hvad gjorde dem egentlig til helte?

Motivet er faktisk ikke helt almindeligt. Omtalen af De Ni Helte dukker først op i litteraturen som en enhed i begyndelsen af 1300-tallet. De blev afbilledet sammen som en del af udsmykningen af rådhuset i Köln i slutningen af 1300-tallet og optræder derudover i et par glasmosaikker og gobelin-serier fra 1400 og 1500-tallet. Og så optræder de altså i Dronninglund Kirke. Til gengæld blev de senere afbilledet som illustrationer til historien, da den blev trykt i 1500 og 1600-tallet, men det er altså et relativt sjældent motiv i middelalderen og renæssancen.

Hvad der måske først og fremmest bandt dem sammen som et team var deres evner som herskere, riddere og ikke mindst forkæmpere for ”den sande tro” – korsfarere om man vil. Hektor tabte ganske vist den herostratisk berømte tvekamp til Achilles foran Trojas mure, men han blev netop husket som et forbillede for ridderlighed og sit offer for fyrste, familie og ære. Alexander den Store blev fremhævet som den store hærfører og hersker, og Julius Cæsar som den første romerske kejser, der samlede imperiet gennem en række store krige. Billedet af sidstnævnte kunne godt være lidt

mere ambivalent, da han også kunne opfattes og beskrives som tyran blandt renæssancens historieskrivere i 1400-tallet – *but nobody is perfect*.

Josva var en af Moses tætteste hjælpere i Det Gamle Testamente. Han var hærfører under det første slag, som israelitterne udkæmpede efter udvandringen fra Ægypten mod Amelekitterne. Han fungerede som en af de tolv spejdere, Moses sendte ind i Kana'an (Israel), og var den militære leder af den efterfølgende erobring af landet efter Moses død. Kong David var også en mægtig kriger. Han fældede Goliath som ung, og blev siden konge over det forenede Israel, erobrede Jerusalem og med Pagtens Ark installeret i templet, gjorde han byen til hovedstad og centrum for religionen. Han fik en central rolle i middelalderen som herskeren og udgangspunktet for det kristne kongedømme og selv Jesus nedstammede ifølge et par af evangelierne fra David. Judas Makkabæus var også israelitisk hærfører. Han erobrede Jerusalem i år 165 f.Kr. og genetablerede religionen blandt andet ved det lysmirakel, der fortsat fejres til chanukkah. Hans mange krige for den sande tro beskrevet i Makkabæerbøgerne, der var en del af den middelalderlige Bibel, gjorde ham og hans krigere til særligt gode forbilleder for korsfarerne i middelalderen også i Danmark.

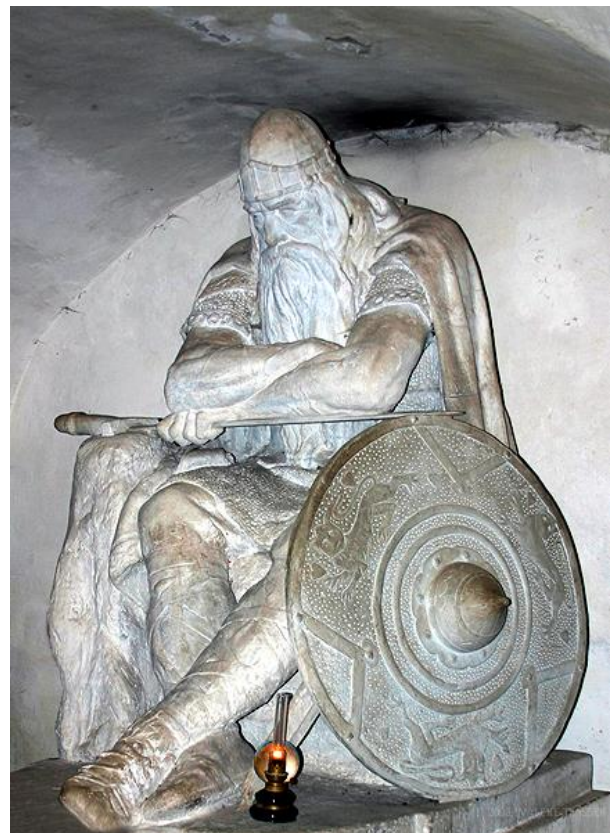

Endelig var der samtidens (middelalderens helte). Kong Arthur symboliserede det kristne ridderskab med etableringen af ridderne af det runde bord og hele gralsfortællingen, der inspirerede riddere i hele Europa til at drage på korstog. Karl den Store var berømt for sine krige mod ikke mindst de hedenske saksere, men i middelalderens litteratur også for sine kampe mod muslimer. Faktisk var muslimer og hedninge for de fleste på det tidspunkt det samme. Han var derfor også et stort forbillede for de kristne korsfarere. Der opstod ligefrem et rygte under det første korstog om, at han var opstået fra de døde for at føre korsfarerne til sejr. Historierne blev oversat først til norrønt i 1200-tallet og siden til både dansk og svensk f.eks. i en udgave, der befandt sig i klosterbiblioteket i Børglum ikke så langt fra Dronninglund. Historien blev trykt flere gange f.eks. i 1501, 1509 og 1534. Derefter blev hans historie et af de mest populære såkaldte folketryk i Danmark frem til 1800-tallet. Godfred af Bouillon var en af lederne af det første korstog og blev faktisk tilbudt at blive konge i Jerusalem efter byen var faldet til de kristne hære i 1099. Han takkede dog nej, da han

ifølge legenden ikke ville bære kongekronen i den by, hvor Kristus havde båret tornekrone. Hans efterfølger havde ikke samme skruller.

Hvad der binder De Ni Helte sammen er altså på mange måder deres kampe og krige mod hvad de så som Guds fjender. De var simpelthen særligt gode til at slå ihjel for Gud og ofre deres liv i den kamp. I Dronninglund optræder de som store figurer, der dystet mod hinanden i fredelig, ridderlig kappestrid. Da det er tvekamp to mod to, så er der ikke blevet plads til Julius Cæsar, men resten indgår desuden i et større billedprogram, der viser først og fremmest Kristus som verdens hersker og frelser, men også en række legender og bibelske historier, der netop understreger martyriet i kamp for den sande tro.

På samme tid udvikledes i Danmark historien om den måske største danske helt i verdenshistorien – Holger Danske – netop også som en korsfarer. Efter han forlod Karl den Stores hof, drog han ud i verden og erobrede alle lande fra Jerusalem i verdens midte til Paradis længst mod øst og omvendte dem til den kristne tro. Krøniken, der beskriver hans bedrifter blev oversat til dansk og trykt i 1534, men allerede i 1521 blev han beskrevet som den største af alle danske helte i historieskrivningen ved den danske konges hof. I krøniken kæmper han uafsladeligt med at slå muslimer ihjel, han flækker hjerneskaller så øjnene popper ud af hovedet, kløver fjender fra top til tå, gennemborer dem med lanser i en serie ekstremt blodige og voldelige krige og felttog. På den måde er han jo faktisk den danske Avenger i starten af 1500-tallet. I en dansk oversættelse fra 1400-tallet af en anden historie, der beskriver hans bedrifter og kampe mod Guds fjender, mener forfatteren, at nogen uforstandige mennesker stadig tror, at han lever et sted i verden. ”Jeg tror snarere”, fortsætter forfatteren, ”at han befinder sig i Himlen hos Gud, da han udgød så meget blod for den kristne tros udbredelse”. Senere endte han lidt ved et tilfælde som en sovende kæmpe under Kronborg – men det er en anden historie.

De Ni Helte er et udtryk for en tid i Danmark, hvor korsfarerne var heltedige forbilleder og rollemodeller. Antikken og Det Gamle Testaments superhelte blev til middelalderens Avengers, der i særlig grad blev opfattet som forbilleder, fordi de var særligt gode til at slå Guds fjender ihjel. Kæmpe mod det onde, kunne man måske sige. Sådan blev det i hvert fald opfattet i Danmark i begyndelsen af 1500-tallet. I den forbindelse spillede de antikke helte og de gammeltestamentlige historier en central rolle. Det er altså en vigtig del også af dansk historie, som ofte glemmes. I begyndelsen af 1600-tallet beskrev den franske diplomat og historiker, Jacques Bongar Danmark som en af alle tiders største korstogsnationer. Og helt frem til begyndelsen af 1800-tallet kunne skandinaviske korstogshistorikere ligefrem kæmpe om at placere deres respektive lande på kortet over korstogsførende nationer. Det har siden hen ændret sig. Den historie åbner heltene i Dronninglund Kirke også op for at fortælle.